

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับรัสเซียจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ราชอาณาจักรสยามและจักรวรรดิรัสเซียได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ. 2440 อันตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งบรมราชจักรีวงศ์ และสมเด็จพระจักรพรรดิหรือซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ ความสัมพันธ์ระหว่างกันที่มีขึ้นเป็นผลดีต่อสยามประเทศ ซึ่ง ณ เวลานั้น กำลังเผชิญกับภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมจากมหาอำนาจสำคัญในยุโรปสองชาติ คือ อังกฤษ และฝรั่งเศส ด้วยสายสัมพันธ์ในฐานะพระญาติกับราชสำนักเจนต์เจมส์ ของซาร์นิโคลัสและการเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศสของรัสเซียในช่วงเวลานั้น (เคลย์, 2553, หน้า 23) ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้สยามรอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของทั้งสองชาติมหาอำนาจแห่งยุโรป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2460 ได้เกิดการปฏิวัติล้มล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในรัสเซีย และรูปแบบการปกครองถูกเปลี่ยนเป็นระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ โดยการนำของ วลาดีเมียร์ อิลยิช เลนิน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับรัสเซียขาดสะบั้นลง พร้อมกับการเข้าสู่ภาวะความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง การมีปฏิสัมพันธ์บนเวทีระหว่างประเทศระหว่างไทยกับรัสเซีย ในฐานะสหภาพโซเวียตกลับมาอีกครั้ง เมื่อไทยได้รับท่าทีที่เป็นมิตรจากสหภาพโซเวียต ซึ่งไม่คัดค้านไทยในการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และความสัมพันธ์ทางการทูตได้กลับมาสถาปนาอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2490 (สมลักษณ์ พูลพันธ์, 2544, หน้า 1-2)

อย่างไรก็ตาม ความหวาดกลัวในภัยคอมมิวนิสต์ก็ไม่ได้หมดสิ้นไป ซึ่งดำเนินคู่ไปกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เรียกว่า สงครามเย็น โดยไทยดำเนินนโยบายเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาและช่วยเหลือชาติมหาอำนาจใหม่ในการถ่วงดุลความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลให้ความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตไม่อาจจะแนบแน่นได้ แต่ถึงกระนั้น ในปี พ.ศ. 2513 ไทยและสหภาพโซเวียตได้ลงนามร่วมกันในความตกลงทางการค้า (สมลักษณ์ พูลพันธุ์, 2544, หน้า 2) ทำให้ความสัมพันธ์ค่อย ๆ พัฒนาและมีการค้าระหว่างกันมากขึ้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 สหภาพโซเวียตล่มสลายไปพร้อมกับการกลับมาอีกครั้งของรัสเซียในฐานะสหพันธรัฐรัสเซีย พร้อมกับประเทศเกิดใหม่ที่เป็นสหภาพโซเวียตเดิมอีก 14 ประเทศ ไทยให้การรับรองความเป็นรัฐกับทั้งหมดและได้ดำเนินการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับทุกประเทศในเวลาต่อมา

เศรษฐกิจการเมืองและการค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศถือเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ นอกเหนือไปจากด้านการลงทุน ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ และบทบาทขององค์การที่เกี่ยวข้องเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมถึงบรรษัทข้ามชาติ ซึ่งจะมุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาประเทศในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด เป็นผลให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวและทำให้การค้าระหว่างประเทศเป็นที่สนใจมากขึ้น นำไปสู่การแข่งขันที่มีมากขึ้น แต่แต่ละประเทศมีการแสวงหาตลาดใหม่ ๆ ที่จะเป็แหล่งระบายสินค้าส่งออกของประเทศตน มีการจับกลุ่มรวมตัวเพื่อการบูรณาการทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงการตั้งเขตการค้าเสรีเพื่อลดอุปสรรคทางการค้ากับประเทศคู่ค้าหลัก

เมื่อยุคของสงครามเย็นสิ้นสุดไปพร้อมกับสหภาพโซเวียต สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศก็เปลี่ยนไป การค้าระหว่างประเทศกลายเป็นประเด็นหลักในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ การแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เข้ามาแทนที่

ความมั่นคงทางการทหาร และการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ นอกจากจะต้องมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในที่เข้มแข็งแล้ว ก็ต้องมีรายได้จำนวนมาก จากต่างประเทศที่มาจาก การส่งออกสินค้าของตน ไปขายให้กับประเทศอื่น ๆ ด้วย เช่นกัน อันหมายถึงว่า ประเทศนั้นจำเป็นต้องมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด

ไทยเป็นประเทศที่พึ่งพาการค้าระหว่างประเทศอย่างมากในการพัฒนาประเทศ รายได้ส่วนใหญ่มาจากการส่งออกสินค้าไปขายแต่มีการนำเข้าในอัตราที่สูงเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นในตาราง 1 ซึ่งเป็นภาพรวมการค้าต่างประเทศของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปี พ.ศ. 2552 โดยตลาดส่งออกสินค้าหลักของไทย คือ อาเซียน สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา จีน และญี่ปุ่น ส่วนแหล่งนำเข้าสินค้าหลักจะมาจากอาเซียน ญี่ปุ่น จีน และสหภาพยุโรป

ตาราง 1

ภาพรวมการค้าต่างประเทศของไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534-2552

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ปี พ.ศ.	มูลค่าการค้ารวม	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า	ดุลการค้า
2544	126,836.00	65,183.23	61,652.78	3,530.45
2545	132,396.66	68,156.31	64,240.35	3,915.97
2546	155,073.96	80,039.98	75,033.98	5,006.01
2547	190,537.30	96,502.82	94,034.48	2,468.35
2548	229,112.89	110,937.66	118,175.23	-7,237.57
2549	258,492.76	129,720.43	128,772.33	948.10
2550	293,823.86	153,864.96	139,958.90	13,906.07
2551	356,998.46	177,775.20	179,223.26	-1,448.06
2552	286,089.66	152,426.29	133,663.37	18,762.91

ที่มา. จาก ข้อมูลสรุปการค้าระหว่างประเทศของไทย, โดย ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร, 2553, ค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2553, จาก <http://www2.ops3.moc.go.th/menucomth/>

ในขณะที่ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับรัสเซียยังคงมีมูลค่าไม่มากนัก นับตั้งแต่อดีตเมื่อครั้งยังเป็นสหภาพโซเวียต โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (2549, หน้า 99) ระบุว่า รัสเซียเคยเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทย ในประเทศกลุ่มยุโรปตะวันออก และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ในฐานะสหพันธรัฐรัสเซีย มูลค่าการค้าระหว่างทั้งสองประเทศก็ค่อยๆ เพิ่มขึ้นแต่ยังไม่มีความโดดเด่นมากนัก โดยสินค้าจำพวกเหล็ก และผลิตภัณฑ์จากเหล็กมีสัดส่วนมากที่สุดในสินค้าทั้งหมด ที่นำเข้าจากรัสเซีย และไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลทางการค้าเป็นส่วนใหญ่

รัสเซียในฐานะตลาดสินค้าส่งออกที่น่าสนใจของไทย

เมื่อมาพิจารณาถึงนโยบายต่างประเทศ และท่าทีปัจจุบันของรัสเซียในสังคมระหว่างประเทศบนแนวทางการดำเนินนโยบายแบบพหุทิศทาง (multi-vector policy) ทำให้รัสเซียสนใจที่จะเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกด้วย รัสเซียเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของความร่วมมือทางเศรษฐกิจภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation--APEC) ความร่วมมือนี้ถือเป็นโอกาสที่ดีในการกระตุ้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภูมิภาคไซบีเรียและตะวันออกไกล (Siberia and Russian Far East) ซึ่งสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจน จากเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2009) ที่ระบุสุนทรพจน์ของนายเซอร์เก ลาฟรอฟ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของรัสเซีย ในโอกาสเดินทางมาปาฐกถาพิเศษ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยกล่าวว่า รัสเซียพร้อมจะมีบทบาทมากขึ้นในเอเชียแปซิฟิก และให้ความสำคัญต่อการประชุม APEC ในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) ณ เมืองวลาดิวอสตอค ที่ตั้งอยู่บนชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกของรัสเซีย

ดังนั้น ทำให้เข้าใจได้ว่า รัสเซียจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกมากขึ้น ซึ่งก็ไม่เฉพาะเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคเท่านั้น แต่เป็นการค้าและการลงทุนด้วย และในกรอบของอาเซียนซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีหลัก นอกจากการมีส่วนร่วมของรัสเซียในการเจรจา ASEAN Regional Forum (ARF) ที่เป็นประเด็น

ด้านความมั่นคงแล้ว การประชุมสุดยอดอาเซียน-รัสเซีย ครั้งที่ 2 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 ณ กรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความต้องการของรัสเซียในการกระชับความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit--EAS) ในปี พ.ศ. 2554 รัสเซียก็จะเข้าร่วมด้วยพร้อมกับสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงกรอบการประชุมเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Meeting--ASEM) รัสเซียก็จะเข้าร่วมในการประชุมที่นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะมีผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างรัสเซียกับเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับไทยในเรื่องการค้า

อีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกว่า แนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับรัสเซียจะกระชับและแน่นแฟ้นขึ้น คือ การที่ทั้งสองฝ่ายมีความตกลงร่วมกันว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราระหว่างกัน ณ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งได้มีการระบุไว้ในเว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมอสโก กระทรวงการต่างประเทศ (2551) โดยเริ่มมีผลบังคับใช้สมบูรณ์มาตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นช่องทางให้ประชาชนทั้งสองประเทศเดินทางไปมาหาสู่กันได้สะดวกขึ้น จึงมีแนวโน้มว่า รัสเซียจะเป็นประเทศที่ไทยจะมีความสัมพันธ์ทางการค้าที่แน่นแฟ้นขึ้น มีมูลค่าทางการค้ารวมเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งจะเป็นแหล่งสำคัญสำหรับสินค้านำเข้าของไทย และเป็นตลาดส่งออกสำคัญสำหรับไทยด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งหมายความว่า จะมาพร้อมกับการแข่งขันกับประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน โดยเฉพาะกับเวียดนาม ที่เป็นอดีตพันธมิตรของรัสเซีย เมื่อครั้งเป็นสหภาพโซเวียต รวมถึงสหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสาธารณรัฐอินโดนีเซียภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับรัสเซียด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาวะทางการค้าระหว่างไทยกับรัสเซีย รวมถึงอุปสรรคและปัญหาทางการค้าระหว่างกัน

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการนำเข้าของไทยที่มาจากรัสเซียและมูลค่าการส่งออกของไทยที่ส่งไปยังรัสเซีย

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดรัสเซียกับสินค้าจากประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยกรณีศึกษา การเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยกับมาเลเซีย

สมมติฐานของการศึกษา

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการนำเข้าของไทยที่มาจากรัสเซีย และมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังรัสเซีย โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares--OLS)

การทดสอบการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังรัสเซีย

สมมติฐาน คือ การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกของไทยจะแปรผันไปในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของรัสเซีย และมูลค่าการส่งออกไปยังรัสเซียจะแปรผันไปในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราแลกเปลี่ยนรูเบิลต่อดอลลาร์สหรัฐฯ

การทดสอบการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าของไทยจากรัสเซีย

สมมติฐาน คือ การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าของไทยจะแปรผันไปในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทย และมูลค่าการนำเข้าจากรัสเซียจะแปรผันไปในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราแลกเปลี่ยนบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ

ขอบเขตของข้อมูลในการศึกษา

ส่วนแรก

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดมูลค่าการนำเข้าของไทยที่มาจากรัสเซีย และมูลค่าการส่งออกของไทยที่ส่งไปยังรัสเซีย โดยกำหนดระยะเวลาของข้อมูลที่ใช้ในการทำการศึกษาระหว่าง ปี พ.ศ. 2544-2552 แบ่งเป็นรายไตรมาส จำนวน 36 ไตรมาส

ส่วนที่สอง

การศึกษาความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบโดยใช้ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันในตัวสินค้า ซึ่งเป็นข้อมูลมูลค่าการส่งออกสินค้าในระบบ Harmonized System Codes (HS) พิกัดระดับ 2 หลัก (HS 01 - HS 99) ในช่วงปี พ.ศ. 2552 มาคำนวณหาดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage--RCA)

วิธีดำเนินการศึกษา

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นข้อมูลทุติยภูมิ โดยแบ่งออกเป็น

1. ข้อมูลแบบอนุกรมเวลา ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการนำเข้าและส่งออกระหว่างไทยกับรัสเซียในช่วงปี พ.ศ. 2544-2552 โดยใช้ข้อมูลเป็นรายไตรมาส จำนวน 36 ไตรมาส

2. ข้อมูลมูลค่าของการส่งออกสินค้า ที่แบ่งกลุ่มตามระบบ Harmonized System Codes (HS) พิกัดระดับ 2 หลัก ในช่วงปี พ.ศ. 2552

โดยข้อมูลทั้งสองกลุ่มได้จากหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย ธนาคารแห่งประเทศไทย ระบบรายงานข้อมูลการค้าระหว่างประเทศของไทย (Thailand trading report) ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร สำนักงานสถิติแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ธนาคารกลางแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย และฐานข้อมูลการค้าระหว่างประเทศในเว็บไซด์ International

Trade Center โดยเป็นการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างไทยกับรัสเซียในการอธิบายภาพรวมภาวะทางการค้าระหว่างไทยกับรัสเซียในปัจจุบัน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (*descriptive analysis*)

เป็นการวิจัยจากเอกสาร (documentary research) ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อประกอบการอธิบายให้ทราบเกี่ยวกับลักษณะของโครงสร้างทางการค้าระหว่างไทยกับรัสเซีย นโยบายทางการค้าของรัสเซีย กฎ ระเบียบ และมาตรการทางการค้า จากหน่วยงานราชการของไทยและรัสเซีย ข่าวสารความเคลื่อนไหวด้านการค้าจากทั้งสื่อของไทย สื่อของรัสเซีย และสื่อต่างประเทศอื่นๆ เป็นต้น

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (*quantitative analysis*) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์โดยใช้วิธีสมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) ซึ่งเป็นการสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติ และประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพล ต่อมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออกของไทย โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares--OLS) ด้วยโปรแกรม E-views (ถวิล นิลใบ, 2553, หน้า 107-112) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรในสมการ ซึ่งแบ่งเนื้อหาในการวิเคราะห์และการคำนวณออกเป็นดังนี้

1.1 สมการทั้งหมดในการคำนวณ ประกอบด้วย 2 สมการ คือ

1.1.1 สมการมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังรัสเซีย

$$EX_{(TH-RU)t} = C + a_1GDP_{(RU)} + a_2EXC_{(RU-US)} + a_3EX_{(TH-RU)t-1}$$

โดยที่

$EX_{(TH-RU)t}$	หมายถึง	มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังรัสเซีย (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)
C	หมายถึง	ค่าคงที่

$a_1 - a_3$	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ
$GDP_{(RU)}$	หมายถึง	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของ รัสเซีย (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)
$EXC_{(RU-US)}$	หมายถึง	อัตราแลกเปลี่ยน (หน่วย: รูเบิลต่อดอลลาร์สหรัฐฯ)
$EX_{(TH-RU)t-1}$	หมายถึง	มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังรัสเซีย ไตรมาสก่อน (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

1.1.2 สมการมูลค่าการนำเข้าของไทยจากรัสเซีย

$$IM_{(TH-RU)t} = C + a_1 GDP_{(TH)} + a_2 EXC_{(TH-US)} + a_3 IM_{(TH-RU)t-1}$$

โดยที่

$IM_{(TH-RU)t}$	หมายถึง	มูลค่าการนำเข้าของไทยจากรัสเซีย (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)
C	หมายถึง	ค่าคงที่
$a_1 - a_3$	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ
$GDP_{(TH)}$	หมายถึง	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของ ไทย (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)
$EXC_{(TH-US)}$	หมายถึง	อัตราแลกเปลี่ยน (หน่วย: บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ)
$IM_{(TH-RU)t-1}$	หมายถึง	มูลค่าการนำเข้าของไทยจากรัสเซีย ไตรมาสก่อน (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

1.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ

1.2.1 ให้พิจารณาความสัมพันธ์ว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยกัน ถ้าหากมีความสัมพันธ์กันจะเกิดปัญหาที่เรียกว่า ปัญหา multicollinearity ซึ่งต้องตรวจสอบโดยการทำ correlation matrix ในโปรแกรม E-Views ถ้าค่าใดมีความสัมพันธ์กันมากกว่า 0.8 จะต้องตัดตัวแปรนั้นออก (Buro, 2010)

1.2.2 ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ ครั้งละ 1 ตัว โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ t statistics

1.2.3 หาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวโดยพิจารณาค่า R-squared โดยที่ ถ้าค่า R^2 มีค่าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรอิสระกลุ่มนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมาก แต่ค่า R^2 มีค่าใกล้ 0 แสดงว่าตัวแปรอิสระกลุ่มนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อย หรืออาจไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

1.2.4 ทำการตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าเกิดปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวรบกวน (autocorrelation) หรือไม่ โดยใช้ ค่า Durbin-Watson หากเกิดปัญหานี้ จะต้องทำการแก้ไขเพื่อปรับตัวแปรในสมการ โดยเพิ่ม AR(1) ไปในสมการแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

2. การวิเคราะห์โดยใช้วิธีการคำนวณหาค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage--RCA) ซึ่งใช้วัดความสามารถในการแข่งขันในตลาดที่ใดที่หนึ่งว่ามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าชนิดหนึ่งของประเทศผู้ส่งออกหนึ่งไปยังประเทศคู่ค้า ซึ่งความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการค้าที่สำคัญอย่างทฤษฎีของริคาร์โดและทฤษฎีของเฮคเชอร์-โอลิน (พบกานต์ อาวัชนาการ และปิติ ศรีแสงนาม, 2553, หน้า 4) โดยมีสูตรในการคำนวณหาค่าดัชนี RCA คือ (Balassa, 1989, pp. 90-91)

$$RCA = \frac{\sum X_{i,j}}{\sum X_{n,t}} \bigg/ \frac{X_{i,t}}{\sum X_{n,t}}$$

โดยที่

$X_{i,j}$ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด i ของประเทศ j

$X_{i,t}$ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด i ของประเทศทั้งหมดที่สนใจ

$\sum X_{n,j}$ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ j

$\sum X_{n,t}$ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศทั้งหมดที่สนใจ

ดัชนี RCA เป็นตัววัดการส่งออกสินค้าชนิดหนึ่งเทียบกับการส่งออกทั้งหมดของประเทศใดประเทศหนึ่ง และเทียบกับการส่งออกสินค้าชนิดนั้นของกลุ่มประเทศอื่นอีกด้วย ซึ่งหากค่าดัชนี RCA มีค่ามากกว่า 1 ($RCA > 1$) หมายความว่า ประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ แต่ถ้าค่าดัชนี RCA มีค่าน้อยกว่า 1 ($RCA < 1$) ก็มีความหมายในทางตรงกันข้าม

แม้ว่าดัชนี RCA ที่คำนวณได้จะทำให้เห็นถึงความได้เปรียบและเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏตามข้อมูลมูลค่าการส่งออกที่เกิดขึ้น แต่สำหรับการศึกษานี้จะเป็นการเปรียบเทียบความได้เปรียบและเสียเปรียบในการแข่งขันระหว่างสินค้าที่ผลิตในไทยและมาเลเซียที่ส่งออกไปยังรัสเซีย ซึ่งสามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$$RCA_{TH,MY} = \frac{\sum X_{i,TH}}{\sum X_{i,MY}}$$

โดยที่

$X_{i,TH}$	คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด i ของไทยไปยังรัสเซีย
$X_{i,MY}$	คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด i ของมาเลเซียไปยังรัสเซีย
$\sum X_{TH}$	คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทยไปยังรัสเซีย
$\sum X_{MY}$	คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของมาเลเซียไปยังรัสเซีย

การเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขัน ระหว่างสินค้าของไทยกับสินค้ามาเลเซียที่ส่งออกไปยังตลาดรัสเซีย หากค่า $RCA > 1$ แสดงให้เห็นว่า สินค้า i ที่ผลิตจากไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกไปยังตลาดรัสเซียมากกว่าสินค้า i ที่ผลิตจากมาเลเซีย แม้ว่าทั้งสินค้าจากไทยและมาเลเซียอาจจะมีความได้เปรียบหรือเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏเหมือนกันทั้งคู่ และในทางตรงกันข้าม ถ้าค่า $RCA < 1$ แสดงให้เห็นว่า สินค้า i ที่ผลิตจากไทยไม่มีความได้เปรียบในการส่งออกไปยังตลาดรัสเซีย เมื่อเทียบกับสินค้า i ที่ผลิตจากมาเลเซีย แม้ว่าทั้งสินค้าจากไทยและอินโดนีเซียจะมีความได้เปรียบหรือเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏเหมือนกันทั้งคู่



ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงภาพรวมความสัมพันธ์และมาตรการทางการค้าระหว่างไทยกับรัสเซีย เพื่อสร้างความเข้าใจในตลาดรัสเซียมากขึ้น และจะเป็นผลให้การดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับรัสเซียมีความราบรื่นและสามารถจัดการและรับมือกับอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการนำเข้าของไทยที่มาจากรัสเซียและการส่งออกของไทยที่ส่งไปยังรัสเซีย เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปกำหนดแนวทางดำเนินการกับปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการนำเข้าของไทย อันจะเป็นผลให้มีมูลค่าและปริมาณการส่งออกเพิ่มสูงขึ้น

3. ทำให้ทราบถึงศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าไทยกับสินค้าของกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อช่วยสร้างโอกาสในการส่งออกสินค้าไทยไปยังตลาดรัสเซียให้มีปริมาณและมูลค่าสูงขึ้นในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่ 23 พ.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 246231
เลขเรียกหนังสือ.....